

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**КОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАН
ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ”**

(для спеціалістів, магістрів)

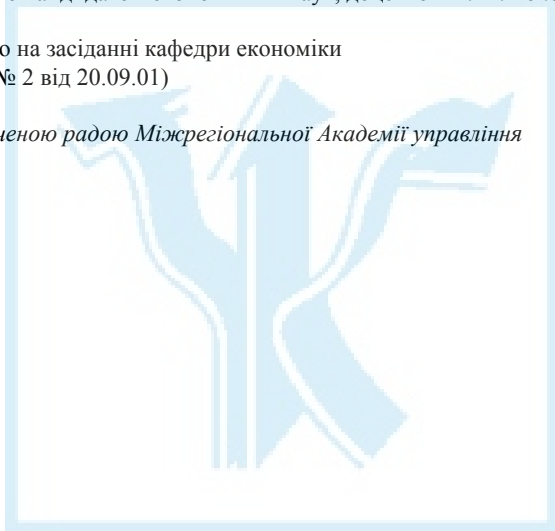
МАУП

Київ 2002

Підготовлено кандидатом економічних наук, доцентом *Н. М. Бондар*

Затверджено на засіданні кафедри економіки
(Протокол № 2 від 20.09.01)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Бондар Н. М. Навчальна програма дисципліни “Економічне обґрунтування господарських рішень” (для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2002. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Економічне обґрунтування господарських рішень”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2002

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Для стабільного функціонування і розвитку в умовах ринкових відносин підприємства повинні економічно обґрунтовувати господарські рішення. Метою вивчення студентами дисципліни “Економічне обґрунтування господарських рішень” є оволодіння теоретичними основами та набуття практичних навичок економічного обґрунтування господарських рішень, пов’язаних з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства.

З огляду на зазначене перед студентами у процесі опанування курсу ставляться такі основні завдання:

- навчитися використовувати ситуаційний підхід при розгляді конкретного економічного завдання;
- оволодіти методами врахування економічних ризиків, пов’язаних з прийняттям господарських рішень;
- набути практичних навичок щодо здійснення економічного обґрунтування рішень, пов’язаних з операційною діяльністю підприємства, з урахуванням дії економічного ризику;
- оволодіти практичними навичками щодо здійснення економічного обґрунтування господарських рішень, пов’язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства, з урахуванням дії економічного ризику.

Успішне засвоєння дисципліни передбачає активну роботу студентів під час опрацювання лекційного матеріалу, самостійного розгляду окремих питань курсу, проведення ділових ігор.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН **вивчення дисципліни**

“ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ **ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ”**

№ п/п	Назва теми
1	Діяльність підприємства в умовах ринку
2	Підготовка та прийняття господарських рішень
3	Прийняття рішень в умовах економічного ризику
4	Економічне обґрунтування рішень, пов’язаних з операційною діяльністю підприємства
5	Економічне обґрунтування рішень, пов’язаних з інвестиційною діяльністю
6	Економічне обґрунтування рішень, пов’язаних з фінансовою діяльністю підприємства

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ
ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ”

Тема 1. Діяльність підприємства в умовах ринку

Підприємство як економіко-виробнича система. Сутність та характеристика операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Сутність і необхідність економічного обґрунтування господарських рішень підприємства. Види планів діяльності підприємства.

Аналіз господарських рішень підприємства та характеристика критеріїв їх ефективності.

Література [2; 4; 5; 18; 27; 30]

Тема 2. Підготовка та прийняття господарських рішень

Інформація та її роль в обґрунтуванні господарських рішень.

Характеристика завдань, що виникають під час прийняття рішень. Поняття стандартних та нестандартних рішень.

Поняття ситуації, причин, наслідків і симптомів. Процедура аналізу причин і наслідків.

Вибір методу обробки інформації для виявлення причин виникнення проблем. Принципи прийняття рішень.

Поняття та характеристика багатоваріантних рішень.

Складові механізми розробки та реалізації рішень.

Характеристика методів прийняття рішень.

Література [2; 4; 5; 12; 13; 15–17; 19; 22; 23; 26; 27; 29; 31]

Тема 3. Прийняття рішень в умовах економічного ризику

Сутність і причини виникнення ризику. Класифікація ризиків. Вимірювання ризику. Загальні підходи до процесу управління ризиком під час прийняття господарських рішень.

Сутність теорії корисності. Ставлення осіб до ризику та корисність. Поняття граничної корисності. Закон спадної корисності. Функція корисності Дж. Неймана та О. Моргенштерна.

Теоретико-ігрова модель прийняття господарських рішень. Критерії прийняття рішень при заданому розподілі імовірностей.

Критерії прийняття рішень у ситуації, яка характеризується антагоністичними інтересами середовища.

Властивості рішень: еластичність, надійність, маневреність.

Література [2; 3; 5; 8–11; 13; 20; 24–26; 28; 29; 32]

Тема 4. Економічне обґрунтування рішень, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства

Характеристика показників ефективності операційної діяльності підприємства. Фактори, що впливають на ефективність операційної діяльності підприємства. Інформаційне забезпечення планування та управління виробництвом і збутом продукції. Поняття операційного левериджу.

Обґрунтування рішень щодо обсягів виробництва в умовах дії економічного ризику.

Обґрунтування рішень щодо політики ціноутворення підприємства в умовах дії економічного ризику.

Обґрунтування рішень щодо рівня виробничих запасів на підприємстві в умовах дії економічного ризику.

Обґрунтування рішень щодо розмірів дебіторської заборгованості підприємства в умовах дії економічного ризику.

Література [1; 2; 4; 7–11; 14; 18–21; 29–31]

Тема 5. Економічне обґрунтування рішень, пов'язаних з інвестиційною діяльністю

Сутність інвестиційної діяльності та характеристика інвестицій. Основні принципи оцінки економічної ефективності інвестування. Поняття теперішньої і майбутньої вартості грошей. Залежність грошових потоків від інвестицій.

Критерії оцінки економічної ефективності інвестування.

Обґрунтування рішень щодо здійснення підприємством реальних інвестицій в умовах дії економічного ризику.

Обґрунтування рішень щодо здійснення підприємством фінансових інвестицій в умовах дії економічного ризику.

Література [3; 6; 8–11; 14; 18–20; 23–25; 28; 29]

Тема 6. Економічне обґрунтування рішень, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства

Інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства.

Сутність фінансової діяльності підприємства. Показники фінансово-економічного стану підприємства.

Поняття вартості капіталу підприємства. Обґрунтування рішень щодо формування джерел фінансових ресурсів підприємства. Формування оптимальної структури капіталу підприємства.

Значення та необхідність оцінки фінансового стану підприємства для прогнозування імовірності його банкрутства.

Обґрунтування рішень щодо дивідендної політики підприємства.

Література [3; 6; 8–11; 14; 18–20; 23–25; 28; 29]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи є складовою вивчення дисципліни “Економічне обґрунтування господарських рішень”. Мета контрольної роботи — закріпити здобуті студентами теоретичні знання і практичні навички.

Під час виконання контрольної роботи студенти повинні користуватись як рекомендованою, так і самостійно підбраною літературою з відповідної теми.

У контрольній роботі студент має розкрити зміст обраної теми, виявити знання літературних джерел та нормативних актів. При цьому необхідно висвітлити питання, передбачені планом контрольної роботи, і навести приклад розв'язання задачі з відповідної теми.

Контрольна робота повинна містити титульну сторінку, план роботи, перелік умовних позначень (за необхідності), вступ, основну частину (текст роботи та приклад), висновок, додатки (за необхідності), список використаної літератури (систематизований).

Тему контрольної роботи студент вибирає згідно з останньою цифрою номера своєї залікової книжки. Так, остання цифра номера залікової книжки “1” відповідає темі 1, цифра “2” відповідає темі 2 і т. д.; якщо ж номер залікової книжки закінчується на “0”, то студент вибирає тему 10.

Загальний обсяг контрольної роботи становить приблизно 15 сторінок друкованого тексту або до 20 сторінок рукописного тексту формату А4 (210x297 мм).

Текст контрольної роботи друкують (пишуть), залишаючи поля таких розмірів: ліве — не менше 20 мм, праве — не менше 10 мм, верхнє — не менше 20 мм, нижнє — не менше 20 мм.

Виправлення, закреслення, вставляння та скорочення слів і використання абрєвіатури (крім загальноприйнятих) у тексті не дозволяється.

Зібраний, вивчений і опрацьований матеріал з теми контрольної роботи студент повинен викладати відповідно до плану роботи.

Кожне питання, зазначене в плані контрольної роботи, повинно починатися з нової сторінки і обов'язково мати заголовок.

У теоретичній частині роботи повинні бути посилання на першоджерела.

Сторінки контрольної роботи, починаючи з плану роботи, нумерують у правому верхньому куті аркуша.

Наведені в роботі рисунки, схеми, таблиці повинні бути пронумеровані за окремою нумерацією, мати назву і відповідні посилання у тексті.

Виконану контрольну роботу подають у деканат заочної форми навчання для реєстрації.

Якщо контрольна робота зарахована, то керівник зазначає це словом “зараховано” з позначенням дати і проставлянням підпису у верхньому лівому куті титульної сторінки.

Якщо контрольна робота потребує доопрацювання (зазначається словом “доопрацювати” або “переробити”), студент у відведений термін (до 20 днів) доопрацьовує роботу і подає її на перевірку в деканат.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Тема 1. Економічне обґрунтування виробничих інвестицій підприємства

План

1. Сутність виробничих інвестицій.
2. Етапи планування виробничих інвестицій підприємства.
3. Врахування ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю підприємства.
4. Оцінка економічної ефективності виробничих інвестицій.
5. Приклад.

Тема 2. Економічне обґрунтування доцільності випуску підприємством нової продукції

План

1. Дослідження кон'юнктури ринку.
2. Оцінка конкурентоспроможності продукції.
3. Врахування ризиків, пов'язаних з випуском нової продукції.
4. Планування ціни на нову продукцію.
5. Приклад.

Тема 3. Економічне обґрунтування фінансових інвестицій підприємства

План

1. Сутність фінансових інвестицій.
2. Характеристика ринку цінних паперів.
3. Врахування ризиків, пов'язаних з фінансовими інвестиціями.
4. Оцінка економічної ефективності фінансових інвестицій.
5. Приклад.

Тема 4. Економічне обґрунтування розміру запасів підприємства

План

1. Запаси підприємства. Необхідність управління запасами.
2. Планування та контроль рівня запасів.
3. Фактори ризику, пов'язані із забезпеченням підприємства запасами, та можливі шляхи зниження ступеня ризику.
4. Визначення економічно обґрунтованого розміру партії замовлення та оптимального запасу.
5. Приклад.

Тема 5. Економічне обґрунтування цінової політики підприємства

План

1. Сутність ціни. Класифікація цін.
2. Методи планування цін.
3. Фактори ризику, пов'язані з ціноутворенням, та їх врахування.

4. Технологія планування ціни на продукцію підприємства.
5. Приклад.

Тема 6. Економічне обґрунтування рішень щодо структури джерел фінансування діяльності підприємства

План

1. Склад джерел фінансування діяльності підприємства.
2. Поняття вартості капіталу. Середньозважена вартість капіталу.
3. Врахування ризиків, пов'язаних з формуванням джерел фінансування діяльності підприємства.
4. Управління структурою капіталу підприємства.
5. Приклад.

Тема 7. Економічне обґрунтування рішення “оренда — придбання” підприємством нової техніки

План

1. Сутність та види лізингу.
2. Ризики, пов'язані з дією лізингової угоди та отриманням підприємством банківського кредиту.
3. Алгоритм вибору переваг у задачі “оренда — придбання”.
4. Моделі розрахунків за лізинговою угодою.
5. Приклад.

Тема 8. Економічне обґрунтування розмірів продажу продукції в кредит

План

1. Сутність комерційного кредиту.
2. Формування строків та умов надання комерційного кредиту.
3. Ризики, пов'язані із збільшенням дебіторської заборгованості підприємства.
4. Управління дебіторською заборгованістю.
5. Приклад.

Тема 9. Економічне обґрунтування розміру виплати дивідендів за простими акціями підприємства

План

1. Сутність дивідендної політики підприємства.
2. Величина дивідендів як один з найважливіших чинників, що впливають на ринкову вартість акції.
3. Ризики, пов'язані з дивідендною політикою підприємства.
4. Збалансування забезпечення власних потреб підприємства у фінансових ресурсах та розмірів виплачуваних дивідендів.
5. Приклад.

Тема 10. Економічне обґрунтування залучення зовнішніх джерел фінансування

План

1. Склад зовнішніх джерел фінансування діяльності підприємства та їх характеристика.
2. Алгоритм управління залученням позикових коштів.
3. Врахування ризиків, пов'язаних із залученням позикових коштів.
4. Забезпечення своєчасних розрахунків за отриманими позиками.
5. Приклад.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Підприємство як економічна система. Характеристика зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на ефективність її функціонування.
2. Характеристика факторів зовнішнього середовища підприємства, які необхідно враховувати під час прийняття господарських рішень.
3. Сутність та необхідність економічного обґрунтування господарських рішень підприємства.
4. Аналіз господарських рішень підприємства та характеристика критеріїв їх ефективності.
5. Види планів діяльності підприємства.
6. Інформація та її роль в обґрунтуванні господарських рішень.
7. Характеристика завдань, що виникають під час прийняття рішень.
8. Поняття стандартних та нестандартних рішень.

9. Поняття ситуації, причин, наслідків і симптомів. Процедура аналізу причин та наслідків.
10. Вибір методу обробки інформації для виявлення причин виникнення проблем.
11. Принципи прийняття рішень.
12. Поняття та характеристика багатоваріантних рішень.
13. Складові механізму розробки та реалізації рішень.
14. Характеристика методів прийняття рішень.
15. Сутність і причини виникнення ризику.
16. Класифікація ризиків.
17. Принципи прийняття рішень в умовах ризику.
18. Абсолютне та відносне вимірювання ризику.
19. Загальні підходи до процесу управління ризиком під час прийняття господарських рішень.
20. Методи управління ризиком: уникнення ризику, попередження (запобігання) виникнення ризику, прийняття ризику, зниження ступеня ризику.
21. Зовнішні способи зниження ступеня ризику.
22. Внутрішні способи зниження ступеня ризику.
23. Стратегія і тактика управління ризиком на підприємстві.
24. Сутність теорії корисності. Ставлення осіб до ризику та корисність.
25. Поняття граничної корисності. Закон спадної корисності.
26. Функція корисності Дж. Неймана та О. Моргенштерна.
27. Сутність теоретико-ігрової моделі прийняття господарських рішень.
28. Поняття конфліктної ситуації.
29. Характеристика економічного середовища у ролі одного з гравців в ігровій моделі ризикової ситуації.
30. Характеристики інформаційних ситуацій.
31. Прийняття рішень в умовах дії економічного ризику.
32. Критерії прийняття рішень при заданому розподілі імовірностей.
33. Критерії прийняття рішень у ситуації, що характеризується антагоністичними інтересами середовища.
34. Властивості рішень: еластичність, надійність, маневреність.
35. Характеристика показників ефективності операційної діяльності підприємства.
36. Фактори, що впливають на ефективність операційної діяльності підприємства.
37. Інформаційне забезпечення планування та управління виробництвом і збутом продукції.

38. Значення інформації управлінського обліку під час обґрунтування рішень, пов'язаних з операційною діяльністю.
39. Поняття операційного левериджу. Використання операційного левериджу в управлінні формуванням прибутку підприємства.
40. Послідовність прийняття рішень у сфері планування діяльності підприємства в умовах дії економічного ризику.
41. Планування доходів і витрат, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства.
42. Методи амортизації та обґрунтування амортизаційної політики підприємства в умовах конкурентного ринку.
43. Обґрунтування рішень щодо обсягів виробництва в умовах дії економічного ризику.
44. Планування підготовки виробництва.
45. Планування збуту продукції підприємства.
46. Обґрунтування рішень щодо формування попиту та стимулювання реалізації продукції підприємства.
47. Обґрунтування рішень щодо доцільності виробництва продукції в умовах підвищення цін на сировину.
48. Обґрунтування рішень щодо доцільності виробництва продукції в умовах підвищення цін на сировину та збільшення витрат на оплату праці.
49. Поняття еластичності попиту за ціною. Обґрунтування рішень щодо політики ціноутворення підприємства на конкурентному ринку.
50. Визначення потреби підприємства в оборотних коштах.
51. Обґрунтування рішень щодо управління запасами підприємства.
52. Основні підходи до управління дебіторською заборгованістю підприємства.
53. Обґрунтування рішень щодо рівня виробничих запасів на підприємстві в умовах дії економічного ризику.
54. Обґрунтування рішень щодо розмірів дебіторської заборгованості підприємства в умовах дії економічного ризику.
55. Методи фінансування оборотних коштів підприємства та їх характеристика.
56. Сутність інвестиційної діяльності та показники її ефективності.
57. Основні принципи визначення економічної ефективності інвестування.
58. Поняття теперішньої і майбутньої вартості грошей. Залежність грошових потоків від інвестицій.

59. Врахування впливу інфляції під час обґрунтування рішень, пов'язаних з інвестиційною діяльністю.
60. Характеристика ризиків, пов'язаних з реальними інвестиціями підприємства.
61. Характеристика ризиків, пов'язаних з фінансовими інвестиціями підприємства.
62. Обґрунтування рішень щодо формування джерел фінансування реальних інвестицій на підприємстві.
63. Характеристика цілей формування портфеля фінансових інвестицій підприємства.
64. Підходи до управління портфелем цінних паперів.
65. Диверсифікація як спосіб зниження ступеня інвестиційного ризику.
66. Оцінка ризику цінних паперів.
67. Формування портфеля цінних паперів.
68. Поняття безризикових цінних паперів.
69. Систематичний та несистематичний ризику.
70. Коефіцієнт чутливості бета.
71. Спрощена класична модель формування портфеля (модель У. Шарпа).
72. Планування надходжень і витрат, пов'язаних з інвестиційною діяльністю підприємства.
73. Врахування невизначеності майбутнього економічного середовища підприємства під час інвестиційного планування.
74. Прогнозування імовірності банкрутства підприємства.
75. Сутність фінансової діяльності. Показники фінансово-економічного стану підприємства.
76. Інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства.
77. Обґрунтування рішень щодо формування джерел фінансових ресурсів підприємства.
78. Поняття структури капіталу підприємства. Формування оптимальної структури капіталу підприємства.
79. Обґрунтування рішень щодо дивідендної політики підприємства.
80. Значення та необхідність оцінки фінансового стану підприємства.
81. Прогнозування фінансового стану підприємства за різних варіантів економічних умов функціонування.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Андреева О. Д.* Технология бизнеса: маркетинг: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М-Норма, 1997.
2. *Андрейчиков А.* Анализ, синтез, планирование решений в экономике. — М.: Финансы и статистика, 2000.
3. *Андрійчук В., Бауер Л.* Менеджмент: прийняття рішень і ризик: Навч. посіб. — К.: Вид-во КНЕУ, 1998.
4. *Байе М.* Управленческая экономика и стратегия бизнеса. — М.: ЮНИТИ, 1999.
5. *Басовский Л.* Прогнозирование и планирование в условиях рынка. — М.: ИНФРА-М, 1999.
6. *Белоліпецький В. Г.* Финансы фирмы: Курс лекций / Под ред. И. П. Мерзлякова. — М.: ИНФРА-М, 1999.
7. *Бланк И. А.* Торговый менеджмент. — К.: Изд-во Укр.-финск. ин-та менеджмента и бизнеса, 1997.
8. *Вітлінський В. В.* Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику. — К.: Деміур, 1996.
9. *Вітлінський В. В., Верченко П. І.* Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. — К.: Вид-во КНЕУ, 2000.
10. *Вітлінський В. В., Наконечний С. І.* Ризик у менеджменті. — К.: ТОВ “Борисфен”, 1996.
11. *Вітлінський В. В., Наконечний С. І., Шаратов О. Л.* Економічний ризик і методи його вимірювання: Підруч. — К.: ІЗМН, 1996.
12. *Вэйтилингэм Р.* Руководство по использованию финансовой информации. — М.: Финансы и статистика, 1999.
13. *Глухов В.* Ситуационный анализ (деловые игры для менеджера). — СПб.: Спец. лит., 1999.
14. *Гриджина М. В.* Финансовый менеджмент: Курс лекций. — К.: МА-УП, 1999.
15. *Жданов С.* Методы и рыночная технология экономического управления. — М.: Дело и сервис, 1999.
16. *Жданов С.* Экономические модели и методы управления: — М.: Дело и сервис, 1998.
17. *Завадський Й. С.* Менеджмент. — 2-ге вид. — К.: УФІМБ, 1998. — Т. 1.
18. *Ильин А. И., Синица Л. М.* Планирование на предприятии: Учеб. пособие. — Минск: ООО “Новое знание”, 2000.
19. *Карпова Т. П.* Управленческий учет: Учеб. для вузов. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998.

20. *Князевская Н.* Принятие рискованных решений в экономике и бизнесе. — М.: Экспертное бюро, 1998.
21. *Котлер Ф.* Основы маркетинга: Пер. с англ. — М.: Экономика, 1991.
22. *Ларичев О.* Теория и методы принятия решений. — М.: Логос, 2000.
23. *Миддлтон Д.* Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений. — М.: Аудит, 1997.
24. *Нікбахт Е., Гроппеллі А.* Фінанси. — К.: Вік; Глобус, 1992.
25. *Первозванский А. А., Первозванская Т. Н.* Финансовый рынок: расчет и риск. — М.: ИНФРА-М, 1994.
26. *Портер М.* Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. — К.: Основи, 1997.
27. *Самочкин В.* Гибкое развитие предприятия. — М.: Дело, 1999.
28. *Хорн Дж. К. В.* Основы управления финансами. — М.: Финансы и статистика, 1997.
29. *Цай Т.* Конкуренция и управление рисками на предприятиях. — М.: Аланс, 1997.
30. *Шмален Г.* Основы и проблемы экономики предприятия: Пер. с нем. / Под ред А. Г. Поршнева. — М.: Финансы и статистика, 1996.
31. *Эддоус М., Стэнсфилд Р.* Методы принятия хозяйственных решений. — М.: Аудит, 1997.
32. *Ястремський О. І.* Теорія економічного ризику. — К.: АртЕк, 1998.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Економічне обґрунтування господарських рішень”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Економічне обґрунтування господарських рішень”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	6
Теми контрольних робіт	7
Контрольні питання	10
Список рекомендованої літератури	14

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
Г. В. Воїнова
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-894

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП